

NEM Meetnet Dagactieve Zoogdieren Konijntellingen

Resultaten 2016

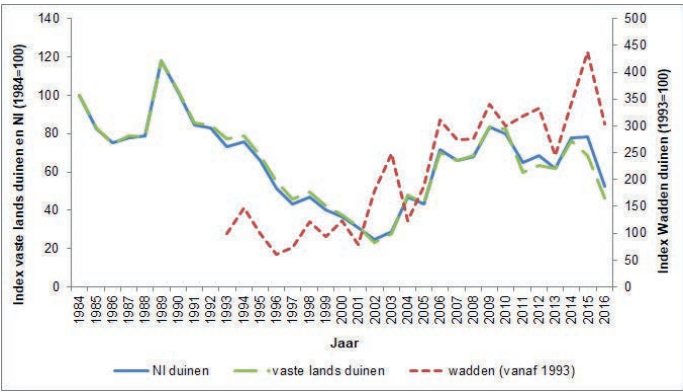
Sinds 1984 worden in de duinen op systematische wijze konijnen geteld door de terreinbeheerders. Dat gebeurt door 's-avonds vaste routes te rijden met de auto waarbij konijnen die in het licht van de koplampen verschijnen, worden geteld. Zo gebeurt het 8 keer in het voorjaar en 8 keer in het najaar. Verspreid langs de kust liggen 22 van deze routes: 17 op het vaste land, en 5 op de Waddeneilanden.

Hierbij presenteren we de indexcijfers en de trends voor de konijnenstand in de duinen voor de periode 1984-2016.

Ziekte en herstel

De indexcijfers over de hele kuststreek laten zien dat de konijnenstand vanaf begin jaren '90 van de vorige eeuw inzakte. Op het dieptepunt, begin deze eeuw, was de omvang van de populatie nog slechts 20% van de omvang in 1984. Rond 1990 bereikte de virusziekte RHD type 1 (RHDV-1) Nederland.

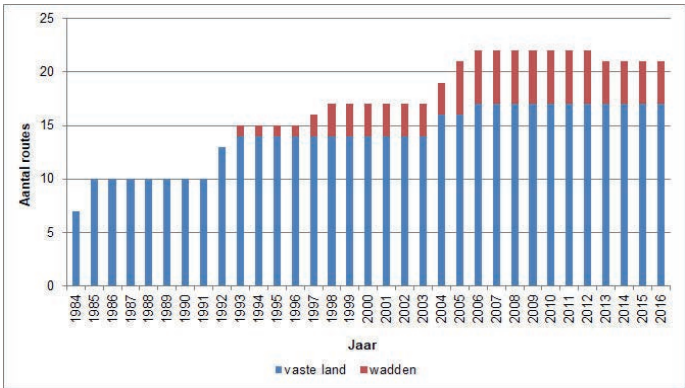
Deze ziekte zorgde voor de grote afname van de konijnenpopulatie in de kuststreek (figuur 1) en in de rest van het land (zie de resultaten van het project Dagactieve Zoogdieren BMP in deze Telganger). Myxomatose, de andere bekende konijnenziekte die de populatie zwaar aantastte, dateert al van de jaren vijftig, van lang vóór de start van dit meetnet. Het effect daarvan op de populatie is in deze grafiek dus niet te zien. Inmiddels is er een ander type RHD virus in Europa bekend (RHDV-2). Daarvan is nog niet bekend of het een grote impact zal hebben op de populaties, maar de afname in getelde dieren in 2016 is opvallend. Bij het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) zijn in 2016 (en in 2017) meerdere meldingen binnengekomen, maar ze vermoeden dat er weinig gemeld wordt 'want konijnensterfte is er altijd wel'. De dieren die in 2016 en 2017 zijn onderzocht zijn allen dood gegaan aan RHDV-2 (persoonlijke mededeling Margriet Montizaan DWHC). Wil je op de hoogte blijven van ziekten bij konijnen (of andere inheemse wilde dieren), kijk dan met enige regelmaat op de website van het DWHC (dwhc.nl).

Figuur 1. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in voor- en najaar in de duinen van Nederland, in de vaste lands duinen en op de wadden in de periode 1984-2016.

Na ruim een decennium van voortdurende achteruitgang door RHDV-1 begon de populatie zich vanaf 2003 weer te herstellen. De periode van herstel lijkt voorbij. Over de gehele periode van 32 jaar dat er konijnen geteld worden, is het aantal konijnen afgenomen (trendbeoordeling: matige afname). De trend over de afgelopen 10 jaar laat zien dat de populatie-omvang in deze periode eveneens matig is afgenomen. In 2015 was de trend over de laatste 10 jaar nog stabiel. Er is binnen de duinen wel een groot verschil in het herstel tussen het vasteland en de wadden (figuur 1). De vergelijking is een beetje lastig doordat het tellen op de Waddeneilanden wat later begonnen is. Maar op de wadden zijn, gekeken naar de periode 1993-2016, de konijnen flink toegenomen (trendbeoordeling: sterke toename). Dit ondanks de afname in getelde dieren in 2016. Over de periode

1993-2016 is er een min of meer stabiele situatie op het vasteland, waarbij de populatie in 2016 eveneens afneemt. Kijken we naar de trends van de laatste 10 jaar dan is er op de wadden sprake van een matige toename. In de vaste lands duinen is dan sprake van een matig afnemende populatie, terwijl dat vorig jaar nog een stabiele situatie en een jaar eerder nog een matige toename was.

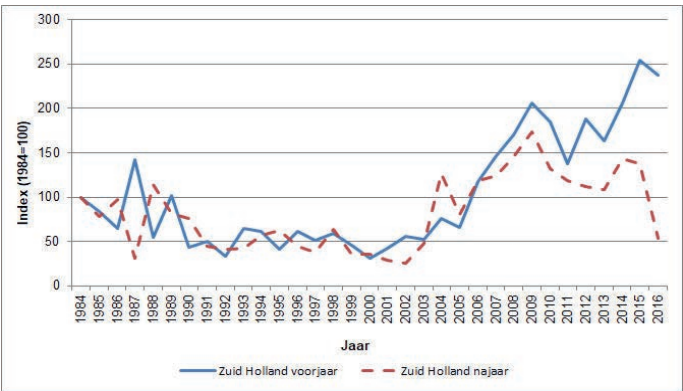

Figuur 2. Verdeling van het aantal getelde routes per jaar op het vaste land en op de wadden in de periode 1984-2016.

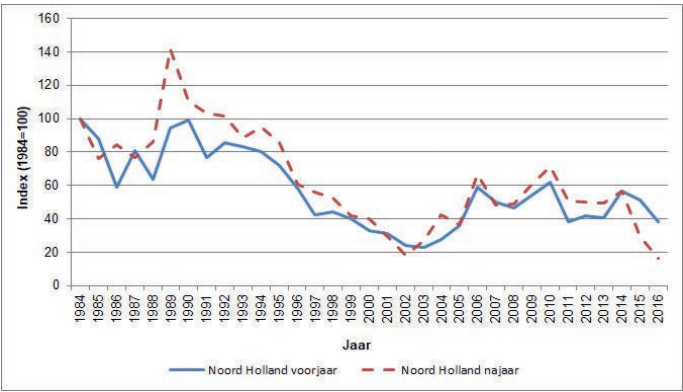
Regionale verschillen

Ook binnen regio's in de vastelandsduinen is er duidelijk sprake van verschillende ontwikkelingen. De konijnen in de duinen boven het Noordzeekanaal hebben het moeilijk (trendbeoordeling gehele periode: matige afname). De laatste 10 jaar is de najaarspopulatie-omvang eveneens een matige afname, terwijl dat vorig jaar nog stabiel was. In duingebieden ten zuiden van het kanaal doen de konijnen het, over de gehele periode bezien, veel beter (trendbeoordeling: matige toename), maar ook hier is er de laatste 10 jaar sprake van een matige afname terwijl dat vorig jaar nog stabiel was. Figuren 3 en 4 laten zien hoe verschillend de ontwikkelingen in de duinen in de provincies Noord- en Zuid-Holland zijn. Het konijn doet het in de duingebieden van Zuid Holland in de periode 1984 - 2016 goed (trendbeoordeling: matige toename), terwijl het aantal konijnen in de duinen van Noord Holland in dezelfde periode is afgenomen (trendbeoordeling: matige afname). Voor de laatste 10 jaar is er de situatie minder. In Zuid-Holland is dan sprake van een matige afname, terwijl dat in Noord-Holland een sterke afname is. Het is opvallend hoe groot de afname van het aantal getelde konijnen in het najaar van 2016 is, vooral in Zuid-Holland. In Noord-Holland duikt de index minder hard, maar wél al twee jaar achter elkaar. We zijn dan ook heel benieuwd wat de getelde aantallen in het voorjaar van 2017 zijn.

De tekenen zijn niet goed. In het blad ‘Duin’ wordt de situatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen in het voorjaar en zomer van 2017 geschetst en daarin wordt gesproken van een dramatische afname sinds de zomer van 2016. En dat zou ook gelden voor andere gebieden in Noord-Holland.

Figuur 3. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in Zuid Holland in het voor- en najaar in de periode 1984-2016.

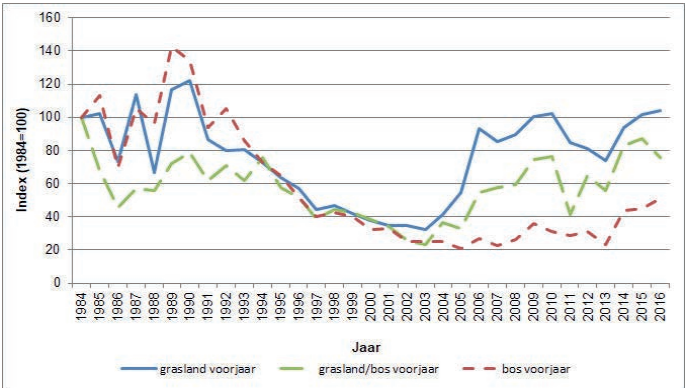

Figuur 4. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in Noord Holland in het voor- en najaar in de periode 1984-2016.

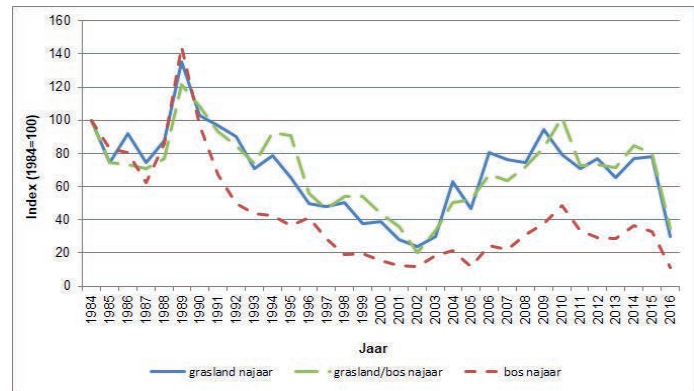
Verschillen per biotoop

Populatiegroottes en –dichtheden verschillen ook per biotoop. Vooral in het voorjaar in het grasland van de duinen en in een mix van grasland en bos had het konijn zich hersteld (figuur 5). Over de gehele periode (1984–2016) is de omvang van de voorjaarspopulatie stabiel. Bezien over de laatste tien jaar is de omvang van de voorjaarspopulatie in grasland nog stabiel, terwijl die in een mix van grasland en bos zelfs een matige toename kent. In de delen van de duinen met veel bos hebben de konijnen het zwaar. De afname in aantal getelde dieren is groter dan in de andere biotopen. De voorjaarspopulatie is hier matig afgenomen. De laatste tien jaar is in de andere biotopen de voorjaarspopulatie juist matig toegenomen. De vraag is of dat in het voorjaar van 2017 heeft standgehouden, want in het najaar van 2016 is er sprake van een behoorlijke

afname in getelde aantallen, met als resultaat een trendbeoordeling van een matige afname (figuur 6). Niet alleen in het bos is er in het najaar van 2016 sprake van een afname van de getelde aantallen. In het grasland en een mix van bos en grasland zijn er in het najaar van 2016 aanzienlijk minder konijnen geteld dan in het jaar ervoor. Dit resulteert in het najaar tot een trendbeoordeling van een matige afname, zowel voor de gehele periode (1984-2016) als over de laatste 10 jaar.

Figuur 5. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in verschillende biotopen in het voorjaar in de duinen in Nederland in de periode 1984-2016.

Figuur 6. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van het konijn in verschillende biotopen in het najaar in de duinen in Nederland in de periode 1984-2016.

Het ziet er naar uit dat het konijn in de duinen een nieuwe periode van lage aantallen tegemoet gaat en er zijn aanwijzingen dat dit vooral te maken heeft met het optreden van RHDV-2. Hoe groot de rol van het nieuwe virus werkelijk bij de huidige afname is, zal aankomende jaren duidelijk moeten worden. We willen alle konijntellers hartelijk danken voor hun medewerking en hopen dat ze ook in de toekomst mee blijven doen.

Auteur: Vilmar Dijkstra (Zoogdierverseniging) en Tom van der Meij (CBS).

Team Dagactieve Zoogdieren: [Vilmar Dijkstra](#) (Landelijk coördinator) en Martijn van Oene.